

دانشگاه بلوچستان
تحصیلات تکمیلی

رساله دکتری (علوم اقتصادی)

عنوان :

مقایسه تطبیقی میزان اثرگذاری زیرساختهای اقتصادی و
اجتماعی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد
اقتصادی کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا

استاد راهنما:

دکتر نظر دهمرده

استاد مشاور :

دکتر احمد اکبری

تحقیق و نگارش :

سیمین قادری

شهریور ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده:

سرمایه گذاری مستقیم خارجی عامل مهمی در رشد و توسعه اقتصادی، رفع شکاف پس انداز- سرمایه گذاری، انتقال تکنولوژی، دانش فنی و شیوه های نوین مدیریتی محسوب می شود. تحقیق حاضر در صدد بررسی تاثیر متغیرهای کلان اقتصادی به ویژه زیرساختها بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا طی دوره زمانی ۲۰۱۱-۱۹۸۰ می باشد. بنابراین تفکیک زیرساختها به دو بخش اجتماعی و اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته است. مدل‌های مورد استفاده در تحقیق با توجه به شرایط کشورهای منتخب آسیایی در چهار معادله طراحی شده در یک سیستم معادلات همزمان با استفاده از روش حداقل مربعات دو مرحله ای نشان می دهد که زیرساختهای اجتماعی و اقتصادی بیشترین تاثیر را بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب شرق آسیا در مقایسه با کشورهای غرب آسیا داشته است. بطوریکه تاثیر ضرایب زیرساختهای اجتماعی و اقتصادی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب شرق آسیا به ترتیب ۰/۷۰ و ۰/۶۰ می باشد و تاثیر ضرایب فوق نیز بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای مذکور به ترتیب ۰/۱۹ و ۰/۲۵ می باشد. این در حالی است که ضرایب تاثیرگذار زیرساختهای اجتماعی و اقتصادی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب غرب آسیا به ترتیب ۰/۲۶ و ۰/۱۰ و همچنین تاثیر ضرایب نامبرده بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی نیز به ترتیب ۰/۰۷ و ۰/۰۵ بوده است. تاثیر زیرساختهای اجتماعی بر رشد اقتصادی هر دو گروه از کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا بیش از زیرساختهای اقتصادی می باشد. این در حالی است که تاثیر ضرایب زیرساختهای اقتصادی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی کشورهای منتخب شرق آسیا بیش از زیرساختهای اجتماعی آن کشورها می باشد ولی این تاثیر برای کشورهای منتخب غرب بر عکس می باشد

کلمات کلیدی: زیرساختهای اجتماعی و اقتصادی، سرمایه گذاری مستقیم خارجی، رشد اقتصادی

تقدیم به

همسر دلسوز، فداکار و مهربانم

به پاس قدر دانی از قلبی آکنده از عشق
و معرفت که محیطی سرشار از آرامش و
آسایش را برای من فراهم آورده است.
کسی که صبورانه و صادقانه من را در
تهیه و تنظیم پایان نامه همراهی نموده
است.

سپاسگزاری:

سپاس بیکران پروردگار یکتا را که هستی ام بخشید و مرا به طریق علم و دانش رهنمون شد. به همنشینی رهروان دانش مفتخرم نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت. وظیفه خود می دانم مراتب قدردانی و سپاس خویش را نسبت به عزیزانی که در نگارش و تنظیم این رساله همواره حقیر را مورد لطف و عنایت خویش قرار داده و در این راه از هیچگونه همکاری و مساعدتی دریغ نورزیده اند، ابراز نمایم.

از فداکاریها و دلسوزیهای بی دریغ و بدون هیچ چشمداشت همسر، پدر و مادر مهربانم نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

از استاد گرامی جناب آقای دکتر نظر دهمرده که به عنوان استاد راهنما، هدایتگر این طرح پژوهشی بوده و با راهنمایی های خویش راهگشای من در انجام موفق این تحقیق بودند، سپاسگزارم. از جناب آقای دکتر احمد اکبری که به عنوان استاد مشاور با ارائه نقطه نظرها و رهنمودهای خویش باعث دلگرمی و تشویق اینجانب گردیدند، تشکر می نمایم.

در نهایت نیز لازم می دانم از کلیه دوستان و آشنایان به خصوص سرکار خانم شمسیه آهنگری که به هر نحوی مشوق بنده بوده و مرا یاری کرده اند، قدردانی و سپاسگزاری نمایم. امید وارم که این تلاش به عنوان خدمتی هرچند ناچیز در زمینه مطالعات علمی و کاربردی مورد قبول و استفاده واقع گردد.

سیمین قادری

شهریور ۹۲

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۱-۲- تبیین مسئله	۴
۱-۳- ضرورت و اهمیت انجام تحقیق	۶
۱-۴- هدف تحقیق	۷
۱-۵- فرضیه های تحقیق	۸
۱-۶- متدولوژی و روش تحقیق	۸
۱-۷- جامعه آماری	۹
۱-۸- محدودیت های تحقیق	۱۰
۱-۹- خلاصه تحقیق	۱۰
۱-۱۰- مراحل علمی اجراء طرح	۱۱
۱-۱۱- تعریف عملیاتی متغیر ها	۱۲
فصل دوم: ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق	۱۷
۲-۱- مقدمه	۱۸
۲-۲- زیرساختها	۱۸
۲-۲-۱- تعریف زیرساختها	۱۸
۲-۲-۲- عوامل موثر بر زیرساختها	۲۶
۲-۲-۳- مبنای نظری تاثیر زیرساختها بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی	۲۷
۲-۲-۲-۱- مبنای نظری تاثیر زیرساختها بر رشد اقتصادی	۳۱
۲-۲-۲-۲- خلاصه تاثیرگذاری زیرساختها بر رشد اقتصادی	۴۱
۲-۲-۲-۲- مبنای نظری تاثیر زیرساختها بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی	۴۱
۲-۲-۲-۳- خلاصه تاثیر زیرساختها بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی	۴۴
۲-۳- مطالعات انجام شده در داخل و خارج از کشور	۴۵
۲-۳-۱- مطالعات داخلی	۴۵
۲-۳-۲- مطالعات خارجی	۴۷
۲-۴- خلاصه و جمع بندی فصل دوم	۵۷
فصل سوم: بررسی روند زیرساختهای اقتصادی، اجتماعی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب غرب و شرق آسیا	۶۶
۳-۱- مقدمه	۶۷
۳-۲- بررسی زیرساختهای اجتماعی و اقتصادی	۶۷
۳-۱- بررسی زیرساختهای اجتماعی	۶۷
۳-۲-۱- بررسی زیرساختهای اجتماعی در کشورهای منتخب غرب آسیا	۶۸
۳-۲-۲- بررسی زیرساختهای اجتماعی در کشورهای منتخب شرق آسیا	۷۲

۷۴	۲-۳-۲- بررسی روند زیرساختهای اقتصادی
۷۵	۳-۲-۱- بررسی زیرساختهای اقتصادی در کشورهای منتخب غرب آسیا
۷۷	۳-۲-۲- بررسی زیرساختهای اقتصادی در کشورهای منتخب شرق آسیا
۸۰	۳-۳- بررسی روند سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای مورد مطالعه
۸۴	۳-۴- خلاصه و جمع بندی فصل سوم
۸۶	فهرست منابع فارسی و لاتین
۸۷	فصل چهارم: روش شناسی و متدولوژی تحقیق
۸۸	۴-۱- مقدمه
۷۸	۴-۲- علت استفاده از داده های تابلویی و مزایای آن
۸۹	۴-۳- سیستم معادلات همزمان
۹۱	۴-۴- فرم خلاصه شده
۹۲	۴-۵- بررسی قابلیت تشخیص یک معادله
۹۲	۴-۵-۱- شرط درجه ای در رابطه با قابلیت تشخیص
۹۳	۴-۵-۲- شرط رتبه ای در رابطه با قابلیت تشخیص
۹۴	۴-۶- برآورد پارامترها در سیستم معادلات همزمان
۹۵	۴-۷- علت استفاده از روش 2SLS در برآورد پارامترهای سیستم معادلات همزمان
۹۶	۴-۸- آزمون ریشه واحد برای پایداری
۹۶	۴-۹- معرفی مدل تحقیق
۱۱۰	۴-۱۰- داده ها و جامعه آماری تحقیق
۱۱۰	۴-۱۱- خلاصه و جمع بندی فصل چهارم
۱۱۱	فهرست منابع
۱۱۴	فصل پنجم: برآورد مدل و یافته های تحقیق
۱۱۵	۵-۱- مقدمه
۱۱۵	۵-۲- معادله های مدل
۱۱۶	۵-۳- نتایج آزمون ریشه واحد
۱۱۸	۵-۴- تشخیص معادلات
۱۱۹	۵-۴-۱- بررسی شرط درجه ای
۱۲۰	۵-۴-۲- بررسی شرط رتبه ای
۱۲۳	۵-۵- نتایج برآورد مدل با روش 2SLS
۱۲۴	۵-۵-۱- نتایج برآورد همزمان معادلات سیستم همزمان برای کشورهای منتخب شرق آسیا
۱۲۴	۵-۵-۱-۱- نتایج معادله رشد
۱۲۷	۵-۵-۱-۲- نتایج معادله سرمایه گذاری داخلی
۱۲۸	۵-۵-۱-۳- نتایج معادله سرمایه گذاری مستقیم خارجی
۱۳۱	۵-۵-۱-۴- نتایج معادله صادرات
۱۳۲	۵-۵-۲- نتایج برآورد همزمان معادلات سیستم همزمان برای کشورهای منتخب غرب آسیا
۱۳۳	۵-۵-۲-۱- نتایج معادله رشد

۱۳۴	۵-۲-۲ نتایج معادله سرمایه‌گذاری داخلی
۱۳۶	۵-۲-۳ نتایج معادله سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
۱۳۹	۵-۲-۴ نتایج معادله صادرات
۱۴۱	۵-۶ اثرات غیرمستقیم زیرساختها
۱۴۱	۵-۶-۱ اثرات غیرمستقیم زیرساختها بر رشد اقتصادی
۱۴۴	۵-۶-۲ اثرات غیرمستقیم زیرساختها بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
۱۴۶	۵-۷ آزمون فرضیه‌ها
۱۴۷	۵-۷-۱ آزمون فرضیه اول
۱۴۷	۵-۷-۱-۱ آزمون فرضیه اول در کشورهای منتخب شرق آسیا
۱۴۹	۵-۷-۱-۲ آزمون فرضیه اول برای کشورهای منتخب غرب آسیا
۱۵۰	۵-۷-۲ آزمون فرضیه دوم
۱۵۰	۵-۷-۲-۱ آزمون فرضیه دوم در کشورهای منتخب شرق آسیا
۱۵۲	۵-۷-۲-۲ آزمون فرضیه دوم در کشورهای منتخب غرب آسیا
۱۵۳	۵-۷-۳ آزمون فرضیه سوم
۱۵۳	۵-۷-۳-۱ آزمون فرضیه سوم برای کشورهای منتخب شرق آسیا
۱۵۵	۵-۷-۳-۲ آزمون فرضیه سوم برای کشورهای منتخب غرب آسیا
۱۵۵	۵-۷-۴ آزمون فرضیه چهارم
۱۵۶	۵-۷-۴-۱ آزمون فرضیه چهارم در کشورهای منتخب شرق آسیا
۱۵۷	۵-۷-۴-۲ آزمون فرضیه چهارم در کشورهای منتخب غرب آسیا
۱۵۹	۵-۸ خلاصه و جمع بندی
۱۶۰	فهرست منابع
۱۶۳	فصل ششم: نتیجه گیری و ارایه پیشنهادها
۱۶۴	۶-۱ مقدمه
۱۶۴	۶-۲ مروری بر خطوط کلی تحقیق
۱۷۰	۶-۳ نتیجه گیری
۱۷۴	۶-۴ پیشنهادهای سیاستی
۱۷۷	۶-۵ پیشنهاد برای مطالعات آتی
۱۷۸	پیوست

فهرست جداول

عنوان جدول	صفحه
جدول شماره ۱ - ۱ زمانبندی پیشرفت و اجرای پایان نامه.....	۱۵
جدول شماره ۲ - ۱ خلاصه مطالعات تجربی انجام شده در داخل کشور.....	۵۵
جدول شماره ۲ - ۲ خلاصه مطالعات تجربی انجام شده در خارج کشور.....	۵۵
جدول شماره ۳ - ۱ متوسط نسبت مخارج دولت در بخش سلامت و آموزش بر مخارج کل دولت کشورهای منتخب غرب آسیا طی سالهای ۲۰۱۱-۱۹۹۵.....	۶۹
جدول شماره ۳ - ۲ متوسط نسبت مخارج دولت در بخش سلامت و آموزش بر مخارج کل دولت کشورهای منتخب شرق آسیا طی سالهای ۲۰۱۱-۱۹۹۵.....	۷۴
جدول شماره ۳ - ۳ متوسط متغیرهای زیر ساخت اقتصادی در کشورهای منتخب غرب آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵.....	۷۵
جدول شماره ۳-۴ متوسط متغیرهای زیر ساخت اقتصادی در کشورهای منتخب شرق آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵.....	۷۹
جدول شماره ۳-۵ متوسط ورودی FDI در کشورهای منتخب غرب آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵ بر حسب میلیون دلار.....	۸۱
جدول ۳ - ۶ متوسط ورودی FDI در کشورهای منتخب شرق آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵ بر حسب میلیون دلار.....	۸۲
جدول ۳ - ۷ متوسط جریان ورودی و خروجی FDI در مناطق آسیا بر حسب میلیون دلار.....	۸۴
جدول ۵ - ۱ نتایج آزمون ریشه واحد ایم، پسران و شین و آزمون فیشر برای آزمون دیکی-فولر تعمیم یافته برای متغیرها در کشورهای منتخب شرق آسیا.....	۱۰۷
جدول ۵ - ۲ نتایج آزمون ریشه واحد ایم، پسران و شین و آزمون فیشر برای آزمون دیکی-فولر تعمیم یافته برای متغیرها در کشورهای منتخب غرب آسیا.....	۱۱۶
جدول ۵ - ۳ نتایج بررسی شرط درجه‌ای.....	۱۱۹
جدول ۵ - ۴ نتایج بررسی شرط رتبه‌ای.....	۱۲۰
جدول ۵ - ۵ نتایج تخمین معادله رشد در کشورهای منتخب شرق آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰.....	۱۲۴
جدول ۵ - ۶ نتایج تخمین معادله سرمایه گذاری داخلی در کشورهای منتخب شرق آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰.....	۱۲۷
جدول ۵ - ۷ نتایج تخمین معادله سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب شرق آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰.....	۱۲۹
جدول ۵ - ۸ نتایج تخمین معادله صادرات در کشورهای منتخب شرق آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰.....	۱۳۱
جدول ۵ - ۹ نتایج تخمین معادله رشد برای کشورهای منتخب غرب آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰.....	۱۳۳
جدول ۵-۱۰ نتایج تخمین معادله سرمایه گذاری داخلی برای کشورهای منتخب غرب آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰.....	۱۳۵
جدول ۵-۱۱ نتایج تخمین معادله سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب غرب آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰.....	۱۳۶

جدول ۵- ۱۲ نتایج تخمین معادله سرمایه گذاری مستقیم خارجی

- در کشورهای منتخب غرب آسیا ۲۰۱۱-۱۹۸۰..... ۱۴۱
- جدول ۱ پیوست نتایج آزمون نرمال بودن اجزای اخلاص در کشورهای منتخب شرق..... ۱۸۵
- جدول ۲ پیوست نتایج آزمون همگرایی اجزای اخلاص در کشورهای منتخب شرق..... ۱۸۵
- جدول ۳ پیوست نتایج آزمون خودهمبستگی اجزای اخلاص معادله رشد در کشورهای منتخب شرق..... ۱۸۶
- جدول ۴ پیوست نتایج آزمون همگرایی اجزای اخلاص معادله رشد در کشورهای منتخب شرق..... ۱۸۶
- جدول ۵ پیوست نتایج آزمون خودهمبستگی اجزای اخلاص معادله سرمایه گذاری داخلی در کشورهای منتخب شرق..... ۱۸۷
- جدول ۶ پیوست نتایج آزمون ریشه واحد اجزای اخلاص معادله سرمایه گذاری داخلی در کشورهای منتخب شرق آسیا..... ۱۸۷
- جدول ۷ پیوست نتایج آزمون خودهمبستگی اجزای اخلاص معادله سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب شرق..... ۱۸۸
- جدول ۸ پیوست نتایج آزمون ریشه واحد اجزای اخلاص معادله سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منتخب شرق..... ۱۸۸

فهرست شکل ها

عنوان شکل	صفحه
نمودار ۳- ۱ نسبت مخارج دولت در سلامت بر کل مخارج دولت در کشورهای غرب آسیا	۶۸
نمودار ۳- ۲ نسبت مخارج دولت در آموزش بر کل مخارج دولت در کشورهای غرب آسیا	۷۱
نمودار ۳- ۳ نسبت مخارج دولت در سلامت بر کل مخارج دولت در کشورهای شرق آسیا	۷۲
نمودار ۳- ۴ نسبت مخارج دولت در آموزش بر کل مخارج دولت در کشورهای شرق آسیا	۷۳
نمودار ۳- ۵ مجموع خطوط تلفن همراه و ثابت به ازای هر ۱۰۰ نفر در کشورهای غرب آسیا	۷۵
نمودار ۳- ۶ متوسط متغیرهای زیر ساخت اقتصادی در کشورهای منتخب غرب آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۷۷
نمودار ۳- ۷ شاخص زیر ساخت اقتصادی برای کشورهای منتخب غرب آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۷۸
نمودار ۳- ۸ متوسط متغیرهای زیر ساخت اقتصادی در کشورهای منتخب شرق آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۷۹
نمودار ۳- ۹ شاخص زیر ساخت اقتصادی برای کشورهای منتخب شرق آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۸۰
نمودار ۳- ۱۰ ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در کشورهای منتخب غرب آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۸۱
نمودار ۳- ۱۱ ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در کشورهای منتخب شرق آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۸۲
نمودار ۳- ۱۲ ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در مناطق آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۸۳
نمودار ۳- ۱۳ خروجی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در مناطق آسیا طی دوره ۲۰۱۱-۱۹۹۵	۸۴

فهرست علائم

..... علامت نشانه
.....GDPتولید ناخالص داخلی کشور بر حسب میلیون دلار
.....Lکل نیروی کار بر حسب ۱۰۰۰ نفر
.....Invسرمایه گذاری داخلی بر حسب میلیون دلار
.....Eifشاخص ترکیبی زیرساخت اقتصادی (طول راهها و کل راههای آسفالته، تعداد خطوط تلفن ثابت و همراه، تعداد و تعداد استفاده کنندگان از اینترنت و مقدار انرژی مصرفی افراد)
.....Sifشاخص ترکیبی زیرساخت اجتماعی(هزینه های عمومی دولت در بخشهای آموزش، بهداشت و سلامت نیروی انسانی)
.....Hkسرمایه انسانی که شامل تعداد ثبت نام کنندگان مقطع متوسطه
.....Exصادرات کل کالا و خدمات بر حسب میلیون دلار
.....FDIجریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر حسب میلیون دلار
.....Exchangنرخ ارز بر اساس پول خارجی به پول داخلی کشور
.....Infنرخ تورم سالانه
.....Opennesآزاد سازی تجاری (نسبت مجموع صادرات و واردات به تولید ناخالص داخلی)

فصل اول

کلیات تحقیق

نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۱ (FDI) بعنوان یک عامل مهم در تسریع رشد اقتصادی کشورهای جهان به اثبات رسیده است. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به کشور میزبان این توانایی را می‌بخشد که به سطح سرمایه‌گذاری فراتر از پس اندازهای داخلی دست یابد. (بالاسابرامانیام^۲، ۱۹۹۶، ص ۴۳۴). اگرچه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نقشها و پیامدهای متفاوت مثبت و منفی در کشورها دارد اما غالباً FDI یک وسیله مهم در انتقال تکنولوژی مدرن و نوآوری از کشورهای توسعه یافته به کشورهای در حال توسعه و پیشرفته محسوب می‌شود. به عبارت دیگر برخلاف تفکر غالب، تأثیر FDI بر رشد اقتصادی، مستقل نبوده و به ویژگی‌های اقتصادی و مبادلاتی کشورها بستگی دارد. (همان منبع، ۱۹۹۶). سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصاد توسعه یافته جهان امروز، توسعه شرکت‌های فراملیتی جهت ارتقای رقابت پذیری، کسب سود بیشتر، دسترسی به بازار کار ارزانتر و رسیدن به بازار مصرف وسیعتر، را هدف اصلی خود قرار داده است که این مساله با پیشرفت سطح تکنولوژی و انتقال سریع سرمایه و توسعه تجارت خارجی از طریق زیرساختها به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. از طرفی زیرساختها یکی از اساسی‌ترین رکن جذب سرمایه‌گذاری در کشورها محسوب می‌شود. بنابراین عوامل موثر بر عملکرد جذب FDI و افزایش رشد اقتصادی می‌تواند نقش بسزایی در رونق اقتصادی کشورها داشته باشد. از مهمترین عوامل جذب، صادرات، سرمایه‌انسانی، سرمایه‌گذاری داخلی و به ویژه زیرساختها می‌باشند. در زمینه تئوری رشد اقتصادی نیز، زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی یکی از ابزارهای مهم در انتقال تکنولوژی پیشرفته از کشور اصلی به کشورهای در حال توسعه در نظر گرفته می‌شود، زیرا کشورهای در حال توسعه فاقد زیرساختهای لازم به خصوص به شکل جمعیت تحصیل کرده و یا سطح بالای سلامت و بهداشت نیروی انسانی و همچنین فاقد ثبات اقتصادی و اجتماعی به منظور تولید بالا می‌باشند. همچنین زیرساختها می‌توانند منتهی به افزایش کارایی و افزایش جذب فعالیتهای شغلی و در نتیجه کاهش هزینه‌های تولید و هزینه‌های حمل و نقل شده و در نتیجه امکان دستیابی به تسهیلات بازار را نیز فراهم آورند. یکی از علل موفقیت جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و رشد اقتصادی بالا در کشورهای شرق و جنوب شرق آسیا با توجه به موضوع مورد بررسی گسترش و توسعه زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی آنها می‌باشد.

^۱ Foreign Direct Investment

^۲ Balasabramanyam

در تحقیق حاضر سعی شده است زیرساختها به دو بخش اقتصادی و اجتماعی تفکیک شوند و تاثیرگذاری آن بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی کشورهای منتخب آسیایی برآورد شوند. زیرساختهای اقتصادی معمولاً در ابعاد متفاوتی مورد بررسی قرار می‌گیرند. ابعاد حمل و نقل، مخابرات، انرژی می‌باشند که هر بعد از طریق متغیرهای معینی بررسی می‌شود. بعد حمل و نقل شامل متغیر طول راهها و کل راههای آسفالتی می‌باشد و زیرساختهای بعد مخابراتی شامل متغیر تعداد خطوط تلفن ثابت و همراه و همچنین تعداد کاربران اینترنتی می‌باشد، زیرساختهای بعد انرژی نیز شامل متغیر مقدار انرژی مصرفی توسط افراد می‌باشد. زیرساختهای اجتماعی نیز شامل متغیرهای آموزش و بهداشت و سلامت می‌باشد که با شاخص هزینه های عمومی دولت بر آموزش و همچنین بر بهداشت و سلامت نیروی انسانی ارزیابی می‌شوند. به عقیده آشور و مانل^۱ ۱۹۹۰ یک ارتباط بسیار قوی و مستقیمی میان متغیرهای زیرساختی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی نیز وجود دارد به طوریکه وجود زیرساختهای توسعه یافته و پیشرفته خود عاملی برای ورود سرمایه گذاری های خارجی به داخل کشور خواهد بود و همچنین باعث ایجاد فرصتهای شغلی بسیاری در کشورها می‌شود.

بنابراین؛ در فصل اول بعد از بیان مساله واهمیت و ضرورت آن اهداف و فرضیه های تحقیق معرفی شده است. در فصل دوم ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق به طور کامل مرور شده است. در فصل سوم به بررسی وضعیت روند زیرساختها در کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا پرداخته شده است و در فصل چهارم مدل‌سازی و روش شناسی تحقیق و تصریح مدل انجام خواهد شد و در فصل پنجم تجزیه و تحلیل و برآورد متغیرهای مدل در سیستم معادلات همزمان به صورت کاربردی بررسی می‌شود و در نهایت فصل ششم به جمع بندی فصول قبل و پیشنهادهای مورد توجه خواهد پرداخت.

۱-۲- تبیین مسئله:

به طور کلی دست یابی به نرخ رشد اقتصادی بالا، هدف اولیه همه نظام های اقتصادی و نقطه مطلوب تمامی تلاش هایی است که برای تنظیم امور اقتصادی جوامع انجام می‌شود. سال هاست که اقتصاددانان در پی کشف عواملی هستند که بر رشد تاثیر می‌گذارند. با نگاه به کشورهای جهان مشاهده می‌شود که تعدادی از کشورها رشد اقتصادی مثبت و تعدادی رشد اقتصادی ثابت و برخی هم با رشد اقتصادی منفی روبرو هستند. بعضی از کشورها فقیر و بعضی ثروتمند می‌باشند. اما دلیل چیست؟ چرا کشورهای شرق آسیا طی چند دهه گذشته از رشد اقتصادی چشمگیر در

¹ - Ashur&Manel

مقایسه با کشورهای غرب آسیا و حتی کشورهای آمریکای لاتین و آفریقا برخوردارند؟ تاثیر عواملی مانند زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی، سرمایه‌انسانی، میزان صادرات یک کشور چقدر بر رشد اقتصادی موثر می‌باشند؟ با توجه به آمار و اطلاعات بانک جهانی، توسعه و اهمیت به زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی در کشورهای با رشد اقتصادی بالا بسیار بیشتر از کشورهای با رشد اقتصادی ضعیف می‌باشد به طوریکه توجه کشورهای کاملاً پیشرفته و توسعه یافته به این موضوع مهم چندین برابر بیش از کشورهای کمتر توسعه یافته بوده است و امروزه یکی از دغدغه‌های اصلی کشورهای کمتر توسعه یافته گسترش سطح عمومی زیرساختها می‌باشد.

مسائل اساسی در تحقیق حاضر عبارتند از اینکه، کیفیت و کمیت زیرساختها در کشورهای منتخب شرق آسیا تا چه حد بر جذب FDI در مقایسه با کشورهای غرب آسیا موفق بوده است؟ علت چرایی رشد اقتصادی بالا در شرق آسیا چگونه ارزیابی می‌شود و آیا زیرساختها در این زمینه توانسته موفق عمل نماید؟ با توجه به نقش مهم زیرساختها، کدام دسته از زیرساختهای اقتصادی و یا اجتماعی توانسته‌اند نقش مهمتری بر رشد داشته باشند؟ رشد اقتصادی بالا در کشورهای منتخب شرق آسیا در مقایسه با کشورهای غرب آسیا می‌تواند منوط به استفاده از زیرساختهای قویتر باشد؟ با توجه به نقش زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی و شرایط کشورهای آسیایی مدل سازی مناسب برای برآورد متغیرهای تحقیق چگونه صورت می‌گیرد؟

همچنین با توجه به نیاز بسیاری از کشورها به جذب FDI و بالا بردن رشد اقتصادی، معضل بی‌توجهی به نقش مهم زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی در کنار سایر عوامل تاثیرگذار باعث پیدایش مسائلی می‌شود که بسیاری از اقتصاددانان و حتی سیاستگذاران را در جهت اتخاذ سیاستهای مناسب در جهت توسعه و استفاده از زیرساختها در کشورها متمایل می‌کند.

از این جهت، عمده‌ترین مسائل، در تحقیق حاضر عبارتند از:

- ۱- آیا تاثیر زیرساختها بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای شرق و غرب آسیا معنادار می‌باشد؟
- ۲- آیا تاثیر زیرساختها بر رشد اقتصادی کشورهای شرق و غرب آسیا یکسان می‌باشد؟
- ۳- آیا اثرگذاری زیرساختهای اقتصادی بیش از زیرساختهای اجتماعی بر رشد اقتصادی می‌باشد؟
- ۴- آیا اثرگذاری زیرساختهای اقتصادی بیش از زیرساختهای اجتماعی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌باشد؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق:

به طور کلی سرمایه گذاری مستقیم خارجی می تواند در صورت فقدان و یا کمبود منابع داخلی سرمایه گذاری به کمک اقتصاد ملی آمده و شکاف منابع سرمایه و سرمایه گذاری ملی را پوشش دهد. از این طریق سرمایه گذاری- مستقیم خارجی، رشد و توسعه اقتصادی را متاثر می-شود و در نتیجه سرعت رسیدن به توسعه اقتصادی را با افزایش مواجه می نماید. در این راستا کشورهای در حال توسعه که با کمبود منابع مالی داخلی مواجه هستند تمایل بیشتری جهت استفاده از سرمایه گذاری مستقیم خارجی خواهند داشت. از سوی دیگر سرمایه گذاری مستقیم خارجی از گذشته های دور موضوع مورد بررسی اقتصاد بین الملل بوده و به خصوص در سالهای اخیر که با رشد رو به تزاید این نوع منابع سرمایه گذاری و حرکت در مسیر فرایند جهانی شدن اقتصاد، نقش موثر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در فرایند رشد و توسعه اقتصادی و ادغام اقتصادهای ملی در عرصه جهانی، شکل ویژه ای به خود گرفته است و به مباحث مهم و موثر در تجارت بین الملل تبدیل شده و جایگاه ویژه ای را در میان کشورهای جهان به خصوص کشورهای شرق و غرب آسیا به دست آورده است. به عبارت دیگر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در اقتصاد توسعه یافته جهان امروز، به خصوص در کشورهای آسیایی، جهت ارتقای رقابت پذیری و کسب سود بیشتر و همچنین دسترسی به بازار کار ارزانتر و رسیدن به بازار مصرف وسیعتر، متمایل به این مساله شده که با توسعه زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی بتواند به میزان قابل توجهی افزایش یابد. از دهه ۱۹۷۰ تاکنون جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی به ویژه در منطقه شرق و غرب آسیا بسیار تشدید شده است و حتی از رشد تجاری پیشی گرفته است و از آنجایی که توسعه زیرساختها در کنار سایر عوامل موثر از اساسی ترین رکن سیستم سرمایه داری و رشد اقتصادی کشورها محسوب می شود، از این رو اعتبار و توسعه زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی قویتر، می تواند مبین اعتبار و توسعه سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در کشورها باشد. بنابراین با توجه به اهمیت میزان اثرگذاری زیرساختها در کنار سایر عوامل موثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی کشورهای مذکور، تحقیق حاضر به بررسی اهمیت این موضوع می پردازد و نتایج حاصله را در اختیار سیاستگذاران اقتصادی برای اتخاذ سیاستهای مناسب قرار خواهد داد.

۱-۴- هدف تحقیق:

از آنجایی که سرمایه گذاری مستقیم خارجی یکی از مهمترین منابع مالی در جهت تامین سرمایه گذاری در کشورهای جهان می باشد بررسی عوامل موثر بر جذب آن حائز اهمیت می باشد. بطوریکه توجه به نقش مهم و پررنگ زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی از یک طرف و نادیده گرفتن این عامل در جذب FDI و رشد اقتصادی کشورهای

آسیایی از طرف دیگر تحقیق حاضر را به سمت بررسی و مطالعه موضوع حاضر سوق می دهد. بنابراین از اهداف حائز اهمیت موضوع مورد بررسی، می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- بررسی کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا از نظر بکارگیری زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی
- ۲- علل موفقیت برخی از کشورهای منتخب آسیایی در زمینه بکارگیری زیرساختها در جذب FDI و بالا بردن رشد اقتصادی در مقایسه با سایر کشورهای منطقه مورد بررسی قرار بگیرد.
- ۳- مطالعه تجربی و کمی زیرساختها در دو بخش تفکیک شده اقتصادی و اجتماعی در کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا

۱- ۵ - فرضیه های تحقیق:

- از جمله فرضیه‌هایی که در تحقیق حاضر مطرح می‌شوند به صورت زیر است.
- ۱- بین تقویت زیرساختها و جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای مورد مطالعه رابطه مستقیمی وجود دارد.
 - ۲- تاثیر زیرساختها بر رشد اقتصادی کشورهای شرق و غرب آسیا مثبت می باشد.
 - ۳- زیرساختهای اقتصادی بیش از زیرساختهای اجتماعی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای مورد مطالعه تاثیر دارند.
 - ۴- زیرساختهای اقتصادی بیش از زیرساختهای اجتماعی بر رشد اقتصادی در کشورهای مورد مطالعه تاثیر دارند.

۱- ۶ - روش تحقیق:

در ابتدا آزمون ریشه واحد به عنوان آزمون پایایی متغیرها در تحقیق حاضر معرفی می شود. آزمون ریشه واحد این گونه معرفی می شود که پیش از برآورد یک مدل اقتصادسنجی باید ایجاد اطمینان نمود که مدل با مشکل نا مانایی متغیرها، مواجه نیست. زیرا اگر متغیرهای مدل غیر ساکن باشند، ممکن است هیچ رابطه تعادلی بلند مدتی بین آن متغیرها برقرار نبوده و بدین ترتیب، تخمین مدل مذکور تنها یک رگرسیون بی معنا می باشد. بنابراین، نخستین گام برای هر گونه تحلیل اقتصادسنجی، بررسی ساکن بودن متغیرهای مدل است. برای این منظور، از آزمون ریشه واحد، استفاده می شود. این آزمون نشان می دهد که وجود ریشه واحد، مبتنی بر پذیرش فرضیه صفر است و متغیر مد نظر غیر ساکن (نامانا) است اما عدم وجود ریشه واحد، مبتنی بر رد فرضیه صفر، نشاندهنده ساکن بودن (مانا بودن) متغیر است. البته در صورت غیر ساکن بودن متغیرها ساده ترین راه برای رفع این مشکل استفاده از روش تفاضل گیری

است. (پسران، ۱۹۹۷). در تحقیق حاضر از آزمون های ریشه واحد ایم، پسران و شین و همچنین آزمون فیشر- دیکی فولر تعمیم یافته استفاده می شود.

از سوی دیگر با توجه به مطالعات تجربی انجام شده مشاهده می شود در مطالعاتی که بصورت بین کشوری صورت می گیرد بیشتر از روش های اقتصادسنجی داده های مقطعی یا داده های تابلویی استفاده می شود. در تحقیق حاضر با توجه به کشورهای مورد مطالعه، چهار معادله طراحی شده و سپس در سیستم معادلات همزمان برآورد می شوند. در فصل پنجم برآورد پارامترها در سیستم معادلات همزمان و تشریح ویژگی های کامل سیستم معادلات همزمان مطرح می شود.

۷-۱- جامعه آماری:

با توجه به عنوان تحقیق، جامعه آماری این مطالعه، مربوط به کشورهای منتخب شرق آسیا که شامل چین، ژاپن، کره جنوبی، سنگاپور و مالزی و کشورهای منتخب غرب آسیا شامل ایران، امارات متحده عربی، عربستان سعودی، قطر و کویت مرتبط می شود و سپس در شرایط مقایسه ای بررسی می شوند. علت انتخاب کشورها در شرق و غرب آسیا بر این اساس بوده است که ابتدا به لحاظ جغرافیایی کشورها به دو قسمت شرق و غرب آسیا تقسیم شده و سپس با توجه به معیار شاخص زیرساختها کشورهایی که در شرق و غرب آسیا از بیشترین شاخص زیرساختی برخوردار بوده از میان سایر کشورهای موجود منتخب و مورد بررسی قرار گرفته اند و شاخص مورد نظر برای زیرساختها یک شاخص ترکیبی بوده که در فصل چهارم و پنجم به طور کامل شرح داده شده است.

۸-۱- محدودیتهای تحقیق:

با توجه به اینکه این مطالعه، یک مطالعه بین کشوری بوده و با کشورهای آسیایی سروکار دارد لذا محدودیت اصلی در این مطالعه، محدودیت اطلاعات آماری می باشد به طوری که داده های آماری بعضی از کشورهای مورد بررسی، وجود ندارد. همچنین برخی از کشورهای مورد بررسی فاقد داده های کامل، برای برخی از متغیرها طی دوره زمانی مورد بررسی می باشند که ناگزیر در این موارد بر حسب مورد، دوره زمانی مورد بررسی تعدیل خواهد شد.

بنابراین برخی از محدودیتهای تحقیق شامل:

۱- مشکل جمع آوری داده ها، به علت در نظر گرفتن داده ها در طی ۳۱ سال دسترسی به همه این داده ها کار بسی مشکل است .

۲- نبود داده های سالیانه و مشکلات مربوط به جمع آوری آنها .

۳- دسترسی به اطلاعات و آمار موثق در کشورهای آسیایی به علت وجود مراکز متعدد تصمیم گیری و داده های مختلف و حتی در بعضی از زمینه ها نبود داده ها روند کار را کند می نماید.

۱ - ۹ - خلاصه تحقیق:

سرمایه گذاری مستقیم خارجی عامل مهمی در رشد و توسعه اقتصادی، رفع شکاف پس انداز-سرمایه گذاری، انتقال تکنولوژی، دانش فنی و شیوه های نوین مدیریتی محسوب می شود. به طوری که بسیاری از اقتصاددانان توسعه و مقامات رسمی سازمانهای بین المللی نیز بر این عقیده اند که در میان جریانهای متفاوت سرمایه خصوصی، سرمایه گذاری مستقیم خارجی به عنوان یک منبع مالی مورد اعتماد برای کشورهای در حال توسعه می تواند بکار برود. بنابراین اهمیت عوامل موثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی بیان می کند که سرمایه گذاری مستقیم خارجی یکی از بهترین شکل‌های تامین سرمایه های خارجی برای بسط اقتصاد می باشد. رساله حاضر در صدد بررسی تاثیر عوامل مهمی مانند صادرات، سرمایه گذاری داخلی، سرمایه انسانی و به ویژه زیرساختهای اقتصادی و اجتماعی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا طی دوره زمانی ۲۰۱۱-۱۹۸۰ می باشد. از آنجایی که زیرساختها یکی از متغیرهای مهم اقتصادی محسوب می شوند، می توانند با توجه به ویژگیهایشان بر بالا بردن جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی تاثیر مثبت بگذارند، و این تاثیرگذاری در کشورهای منتخب شرق و غرب آسیا مورد مطالعه قرار گرفته است. مدل‌های مورد استفاده در تحقیق با توجه به شرایط کشورهای منتخب آسیایی در چهار معادله طراحی شده در یک سیستم معادلات همزمان با استفاده از روش 2SLS برآورد خواهند شد و سپس نتایج حاصل از برآورد مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت.

۱-۱۰ - مراحل علمی اجراء تحقیق:

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات تحلیلی - توصیفی می باشد. در این تحقیق ابتدا با استفاده از روش کتابخانه‌ای و اینترنتی، آمار و اطلاعات، مبانی نظری و تجربی تحقیق جمع آوری می شود، سپس داده‌های جمع آوری شده با استفاده